

The Case of the Tithe of Driel 1291 and 1333

Per Rochus van Tuijl email 2/2/2021:

The Proostdij (Deanery) or Kapittel of Oudmunster owned tithes in Driel from ancient times. Driel is a place in the Bommelerwaard between Zaltbommel and 's Hertogenbosch. (Now Kerkdriel) However, at the end of the 13th century, new land was cultivated there. Possibly due to embankment. When it was first harvested, the Provost tried to appropriate the tithe there as well. But it was precisely in that year that the Count of Gelre (Reinalt I) had pledged all his income to his father-in-law, the Count of Flanders. He thought, this is new ground, so the yield or the tithe belongs to the Count of Gelre. When the Flemish wanted to take these with them, however, Willem van Tuyl and Ghijsbrecht die Voecht appeared on the scene. With weapons in hand and banners unfurled, to represent, together with their men, the interests of their kinsman, Dirk van Horne, Proost van Oudmunster. The Flemish then pitched it to an agreement that from now on each would have half.

This had been done annually until 1333. Then an investigation was started to find out why the Count and the Provost [each] had half on half of this tithe, and whether the Count, the Count's father from 1333, had given permission for this.

The email contains the following text [in Dutch]:

Standard Citation text: De Toestand Van Gelderland In De Eerste Helft Der Veertiende Eeuw. N.p., Nijhoff, 1830.

From the book first page: Nijhoff, I. A., *Gedenkwaardigheden uit de Geschiedenis Van Gelderland, First Part: De Toestand Van Gelderland in De Eerste Helft Der Veertiende Eeuw, vol. 1*, 1830, pg. 318 ff.

https://books.google.nl/books?id=wVzfAAAAcAAJ&pg=PA319&lpg=PA319&dq=willem+wellingh&source=bl&ots=0YcttZ_Ih2&sig=ACfU3U2ge4YyFUnadv10i7H3lhMqYW4ZwQ&hl=nl&sa=X&ved=2ahUKEwi45_G95MvuAhXHwKQKHTBRAbgQ6AEwEnoECAYQAg#v=onepage&q=willem%20wellingh&f=false

Original document from above reference, edited into modern Dutch by Rochus van Tuijl, 2021.

St. Symon en Judendag (28 okt.) 1333

Een getuigenis van de tiende te Driel (Driel in de Bommelerwaard, nu Kerkdriel)

Dit de waarheid van **de nieuwe tiende** te Driel tussen mijn heer Graaf van Gelre en Zutphen en de proost van Oudmunster, gedaan in aanwezigheid van de Proost van st. Peter te Utrecht en de Proost van Arnhem op Symon en Judendag in het jaar 33. Een ieder is onder aflegging van eed bevraagd, en dit is er gezegd:

Ten eerste: Roloff Delffs na de eed gedaan te hebben zei hij dat de tiende van de weide te Driel, toen zijn voor de eerste keer verdeeld werd, dan de Vlamingen kwamen, die toen vanwege de Graaf in het land waren, en de tienden mee wilden nemen uit naam van de Graaf van Gelre die buiten het land was omdat hij naar Rome reisde. Toen kwam daar Willem van Tule, uit naam van de Proost Dirk van Hoerne, Proost van Oudmunster, die wilde de tiende ook mee nemen,

zodat ze uiteindelijk zoveel overdroegen (van de tiende) dat zij ze ieder voor de helft meenamen. Of dat nu wettelijk was of niet, dat weet hij (Roloff) niet, maar de Graaf gaf daar in die tijd geen toestemming voor, dat weet hij wel.

Zo ook Henrik Kaelgraet, na de eed gedaan te hebben zei, dat hij dat ook zag, en daar ook bij was. Dat genoemde Proost, ofwel zijn manschappen, gewapend en wel, met ontbonden banieren naar Driel reden en namen die tiende van het veld en brachten ze naar Hedel. Maar hij (Henrik) vond wel dat het rechter is dat de Graaf de tiende heeft, dan iemand anders.

Zo ook Vale Henric Graetsoen, (zoon van bovengemelde) na eed gedaan te hebben, etc. (zegt aan te sluiten wat zijn vader ook gezegd heeft)

Zo ook Wolter Mewelynss na eed gedaan te hebben getuigde, al dat die algemene (weide) voor het eerst gemaaid was, zo'n 11 jaren, en dat toen die Vlamingen kwamen en wilden die tiende leiden vanwege de Graaf. En Willem van Tule en andere lieden kwamen vanwege de Proost, gewapende hand en brachten die tiende binnen Hedel en Driel, en pas overdroegen toen ze hoorden zeggen dat ieder de helft had. En zei dat het volgens zijn mening veel rechtvaardiger is dat de Graaf die (raet)tiende¹ heeft, die immers boven en beneden zijn (de graaf) eigen land ligt, dan dat iemand anders die heeft.

Zo ook heer Gijselbrecht die Vaecht van Tule, ridder,² zegt dat hij het zich wel herinnerd dat hij daar bij was met Willem van Tule, zijn oom, en meer anderen van de vrienden van de Proost. Dat zij die weidetiende van Driel onder gewapende geleide naar Driel en Hedel brachten. En dat ook de Vlamingen met hun soldaten een gedeelte van deze tiende meenamen. En dat de Vlaamse soldaten een wagen met vier paarden van de Proost gezinde afnamen en die naar Nijmegen voerden. Een van de (Vlaamse) soldaten heette Willeken Wellingh. Dit deden zijn omdat ze gehoord hadden dat gewoonlijk ieder (de graaf en de proost) zijn deel van de tiende had.

Zo ook Willem die Swart, na eed gedaan te hebben, zegt: dat als men "coggen"³ of "clocken" maakte te Driel, dat ze een van de "gemeente"⁴ oogst taxeerden⁵, en dat de Proost dan die tienden met de andere⁶ tienden meenam, omdat de opbrengst van die tiende maar klein was. Maar sinds (in dat jaar dus, toen die gebeurtenissen plaatsvonden) toen men nog aan het oogsten was, zo stuurden de Vlamingen een zekere Willem Wellingh, en zijn soldaten met 4

¹ Raettiende is een benaming die in die tijd wel meer voor kwam. Dat is, een novale tiend, of tiend van nieuw aangemaakte gronden. Daarom wordt dit aan het begin de "nyer tiende" dus nieuwe tiende genoemd.

² Deze verhoren vinden plaats in 1333. Toen was Ghijsbrecht die Voecht ridder. Echter toen vermelde gebeurtenis plaatsvond, was hij dat nog niet en Willem van Tule ook niet.

³ Een cogge of kogge is een soort oud nederlands schip. In het boek: De toestand van Gelderland in de 1^e helft van de 14^e eeuw, deel 1, wordt een verklaring van deze oorkonden gegeven. De schrijver geeft aan op blz. 519 dat het hem niet duidelijk is wat "coggen of clocken" betekenen. Misschien een of ander plaatselijk gebruik.

⁴ Gemeente: eigenlijk staat er "gemeynte", dat betekend: gemeenschappelijke gronden.

⁵ Waarschijnlijk om de tiende te berekenen.

⁶ Toestand van Gelderland e.v. Hier wordt bij aangetekend dat van oudsher de oude tienden van Driel en omstreken ombetwist eigendom was van het kapittel van Oudmunster.

wagens om de tienden op te halen. En toen kwamen daar Geraert van Cranendonck, Willem van Tule, en hun helpers, die bloedverwanten van de Proost waren, en jaagden die Willem (Wellingh) en zijn gezelschap achterna tot Heesselt. Zij namen van hem een paard of wagen af, en namen dat met zich mee. De anderen (de Vlamingen) kwamen toen terug en hebben ze samen raad gehouden en afgesproken dat ieder zijn deel van de tiende zou hebben. Maar bij wie ze dat afgesproken hebben weet hij niet.

Zo ook Daniel Fransenss, na eed gedaan te hebben zei dat, toen die oogst van de algemene gronden verdeeld werd, toen kwamen Willem van Tuyle en heer Gijselbrecht die Voecht van Tuyle⁷ en hun helpers, de bloedverwanten van de Proost en voerden de tiende gewapende hand voor een deel naar Driel en voor deel naar Hedel en sedert toen is besloten dat ieder (de graaf en de Proost) zijn deel zou hebben. Maar naar zijn mening, zo zei hij, dat het eerlijker is dat die tiende aan de Graaf behoort.

429 / 5000

Annotated English Translation by Rory Van Tuyl, 2021:

Saints Simon and Jude day (Oct 28) 1333: A testimony about the tithe of Driel (Driel in the Bommelerwaard, now Kerkdriel). This the testimony about the [division of the] *New Tithe in Driel* between my lord the Count of Gelre and Zutphen and the provost of Oudmunster, done in the presence of the provost of St. Peter in Utrecht and the Provost of Arnhem on Saints Simon and Jude Day in the year [13]33. Everyone was interrogated under oath, and this was said:

First: Roloff Delffs after taking the oath said that the tithe of the common meadow at Driel, was divided for the first time when the Flemish came [in 1291] to the country on behalf of the Count of Gelre, wanting to claim the tithe on behalf of the Count of Gelre (who was out of the country because he had traveled to Rome). [The count of Gelre was married to the daughter of the count of Flanders, to whom he had promised income from his Gelderse tithes.]

Then came Willem van Tule, in the name of Dirk van Hoerne, Provost of Oudmunster [a powerful church official], who also wanted to claim the tithe. Eventually, Van Tule and the Flemish agreed to divide the tithe equally, with each party taking half of it with them. Whether this was legal or not, he (Roloff) does not know, but the Count did not give permission for it at the time, he knows that.

Next came Henrik Kaelgraet, who, after taking the oath, said that he was present and witnessed the event. That said the Provost's [of Oudmunster] men, well-armed, rode into Driel with their banners unfurled, took the tithe from the field and brought it to Hedel [12 km west of Driel]. But he (Henrik) thought it [had been] judge[d] that the Count [of Gelre] would have the tithe, and not anyone else.⁸

⁷ In 1333 was deze wel ridder maar niet in 1291/1292 toen dit gebeurde

⁸ This tithe was called *Raettiende*, a name that was more common at that time. That is, a novel tithe, or a tithe of newly created grounds. That is why at the beginning this is called the "nyer tithe" or new tithe.

Similarly, Vale Henric Graetsoen, (son of the above) after taking oath, etc. (corroborates what his father had said).

Similarly, Wolter Mewelynss, after taking oath, testified that that the commons (meadow) was mowed for the first time, [in] about 11 years, and that [was] when the Flemish came and wanted to claim the tithe for the Count. And Willem van Tule and other people came on behalf of the Provost, arms in hand, and took the tithe to Hedel and Driel, and only handed it over when they heard it said that each party would get half. And said that in his opinion it is much more just that the Count [should have] the *New Tithe*, which, after all, is [is from land located] above and below his (the count's) own land, than that someone else should have it.

Likewise, Lord Gijsselbrecht die Vaecht van Tule, knight,⁹ says he does remember being there with Willem van Tule, his uncle, and more of the friends of the Provost. That they brought that grazing tithe of Driel under armed escort to Driel and Hedel. And that the Flemish and their soldiers also took part of this tithe with them. And that the Flemish soldiers took a wagon with four horses from the Provost and took it [the tithe] to Nijmegen. One of the (Flemish) soldiers was called Willeken Wellingh. This was because they had heard that usually each (the count and the provost) had his share of the tithe.

Similarly, Willem de Swart, after taking oath, says: that if one made "coggen or clocken"¹⁰ in Driel, that they [were] appraised [as part] of the church's harvest, and that the Provost then combined those tithes with the other tithes, because the proceeds of that tithe were small. But since (in that year, when those events took place) when they were still harvesting, the Flemish sent a certain Willem Wellingh, and his soldiers with 4 wagons to collect the tithes. And then there came Geraert van Cranendonck, Willem van Tule, and their helpers, who were relatives of the Provost, and chased them Willem (Wellingh) and his party to Heesselt [north of the Waal]. They took a horse or wagon from him and took it [the tithe] with them. The others [the Flemish] then returned and held a council together [with the Provost's men] and agreed that each would have his share of the tithe. But he [de Swart] does not know with whom they agreed.

Likewise, Daniel Fransenss, after taking oath, said that when that crop of the communal lands was divided, then William van Tuyle and Lord Gijsselbrecht die Voecht van Tuyle and their helpers, the relatives of the Provost, carried the tithe under armed escort, partly to Driel and partly to Hedel and since then it has been decided that everyone (the count and the Provost) should have his share. But in his [Fransenss'] opinion, he said, it is fairer that that tithe belongs to the Count.

⁹ [Per Rochus van Tuij]:These interrogations took place in 1333. Ghijsbrecht de Voecht was then listed as a knight. However, when said event took place, he was not yet a knight, and neither was Willem van Tuyl.

¹⁰ This is an obscure reference that somehow refers to harvest. Possibly "sheaves"?